אבל בקטן תחלתו כל שהוא. ומ"ת וגדול שאין לו ד' טפחים אמאי טהור והלא אף בקטן טפי טמא[ט] וי"ל דגדול וקטן היינו ברוחב והרוחב הרבה צריך גובה ד' להחזיק חומו אבל קטן שהוא גר די בגובה טפח: **תחלתו** כל שהוא. משתגמר מלאכתו שיריו ברובו[ז] במשניות גרסינן תחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמר מלאכתו ואיזהו גמר מלאכתו וכו' ולרך הש"ס שמהפך פעמים מסדר המשנה לפי הצורך משום דבפ' העור והרוטב (חולין דף קכד.) בעי רובו דטפח למאי חזי ומשני אגדול תני ליה בסוף ופריך והא שיריו ד' קאמר ומשני לא קשיא הא בתנור בר ט' הא בתנור בר ז' ומפרש התם רש"י דבתנור ט' סגי באורבעה אע"ג דלא הוי רובא ותנור ז' אע"ג דלא הוי ד' סגי ברובא וקשה לר"ת לא יהיה סופו חמור מתחלתו דהא תחלתו ד' ונראה כפירש"י שפירש כאן דתנור בר ז' (א) וד' הוי רובא ותנור בר תשעה ברובא וקשה דלמה ליה למנקט בר ט' הוה ליה למנקט בר ח' ושיריו ברובו ולפרש"י א]דהתם ניחא דנקט ט' אע"ג דהוי ד' מיעוטא ומה שהקשה ר"ת לא קשה מידי דהעושה כלי חרס אינו עושה אלא דבר חשוב אבל כלי שנתמעט כל זמן שראוי אינו מתבטל כמו מ) גרדומי ליליית דבשיריס סגי וכן משמע מדפריך שיריו טפח למאי חזי משמע דאי הוה חזי הוה ניחא ליה אע"ג דצריך מתחלתו[ט]: **כל** שהוא **טפח**. פר"ת אלא יחפור (ב"ב דף יט) דפעמים כל שהוא בציר מטפח ופעמים טפי מטפח[מ]: **בפלוגתא לא** קמיירי. ואע"ג דפליגי בדופן סוכה דר"ש אומר דרביעית טפח מ"מ טפח לדופן אחד צריך לכ"ע אבל לתנור אע"ג דצין התנור ולכותל לכ"ע טפח מ"מ בסתם תנור פליגי והא דפרש"י דכירה מקוס שפיתת קדרה אחת לא דק דבפ' כירה (שבת דף לח:) אמר דכירה זהו מקוס שפיתת ב' קדרות: **את** אמרת שמעתתיה דרב. כלומר כוונת מעצמך ומתחלה שכחת[ע] ולכך שתק ולפ"ה שפי' בתמיה צריך לומר דמתחלה לא חש להשיבו: **ילדה** ואח"כ הפילה שליא אפי' עד י' ימים אין חוששין לולד אחר. אע"ג דאמר לקמן דנשתהא הולד שלשה חדשים מ"מ לא שכיח וכל כמה דלא חזינן לא חיישינן: **המפלת** חיה ועוף בו'. דוקא נקט חיה ועוף דאי בתחלה ולד ואמ"כ שליא עד ג' ימים תולין ואין חוששין לולד אחר ולכאורה נראה הטעם דחיה ועוף אין דרכן של נשים להפיל ולכך איכא לספוקי שהשליא אינה מהם וקשה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עז:) אהא דתנן שליא שיצתה מקצתה אסורה בתחילה ומסיק אר"א לא שנו אלא שאינה קשורה בולד פי' שיש לה ולד אחר וכיון דאינה קשורה בו חוששין לולד אחר בשליא ולכך אסורה ומייתי תניא נמי הכי מהך דהמפלת חיה ועוף והיכי מייתי הא אדרבה משמע הכא דוקא חיה ועוף דלאו אורחיה אבל נפל דאורחיה תולין כל שלשה ימים ובבן קיימא אפי' כמה ימים וי"ל דאין הדבר תלוי באורחיה ולא אורחיה אלא קיש ליה להש"ס ב]דאמר צורת אדם רגילה השליא להתעכב אבל לאחר בהמה חיה ועוף אינה רגילה להפרד השליא מן הולד אפי' בנעי בהמה כמו בנעי האשה וא"ת וכי אינה קשורה בולד אמאי קאמר ר"א דאסורה באכילה הא אמרינן הכא דלא הוי אלא ספק ולא ודאי ולד אחר מדקתני הריני מטיל עליה חומר שני ולדות שמא נימוח שפיר של שליא זו וא"כ הוי ספק ספקא דלמא אין כאן ולד אחר ואפי' איכא שמא לא יצא לא ראשו ולא רובו ובפ"ק דב"ק (דף יא.) גבי שליא שיצתה מקצתה ביום ראשון משמע דספק ספקא שרי דפריך מאי קמ"ל דאין מקצת שליא בלא ולד תנינא שליא שיצתה מקצתה אסורה פי' ואם יש מקצת שליא בלא ולד הוה ליה ספק ספקא ושרי וי"ל דברייתא דקתני שמא אחרי בשליא שאחר הולד ור"א אחרי בשליא שיצתה קודם הולד דודאי יש שם ולד אחר כשאינה קשורה בו כדאמרינן בשמעתין לא אמרו תולין השליא בולד אלא בשליא שבאה אחר הולד והתם מייתי ראיה דבאינה קשורה חוששין לולד אחר לאפוקי מדר' יוחנן דהתם אי נמי אפילו בספק ספקא אסרה ר"א דגזרינן מקצתה אטו רובה או אטו אין עמה ולד אחר דיטעו העולם ויסברו הא דשרינן מה שבפנים לאו משום ספק ספקא אלא משום כל בבהמה וגזרת הכתוב הוא דאפי' יצא רובו שרי מיעוטו שבפנים כיון דחזו דשרינן ביצתה מקצתה ואפשר דיצא הראש באותו מקצת והוי כיולא רובו ולא יעלו על לבם דמשום ספק ספקא שרי: חומר

אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל מדקאמר בדבר של קיימא משמע שכיצא בו מתקיים במקום אחר:

תנורי בנות טפח[פ] דתניא[צ] תנור תחלתו ארבעה ושיריו ד' דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [א]במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו [ב]ושיריו ברובו [ג]וכמה כל שהוא אמר רבי ינאי [ד]טפח שכן עושין תנורי בנות טפח בפלוגתא לא קמיירי השתא דאתית להכי הא נמי פלוגתא היא דקתני סיפא אמר ר' יהודה לא אמרו טפח אלא מן התנור ולכותל והאיכא מסגרת טפח בדכתיבן לא קא מיירי והאיכא [ה]כפורת טפח בקדשים לא קמיירי והאיכא [ו]דיה לקורה שהיא רחבה טפח בדרבנן לא קמיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב כל שלשה ימים הראשונים תולין את השליא בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר אמר ליה ומי אמר רב הכי והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חבירו כלום אישתיק אמר ליה דלמא כאן בנפל כאן בבן קיימא אמר ליה את אמרת לשמעתתיה דרב בפירוש אמר רב הכי הפילה נפל ואחר כך הפילה שליא כל שלשה ימים תולין את השליא בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר ילדה ואח"כ הפילה שליא אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששין לולד אחר שמואל ותלמידי דרב ורב יהודה הוו יתבי חליף ואזיל רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לאפייהו באלי ואתי אמר אתי לן גברא דרמינן ליה בגילא דחטתא ומרמי ומדחי אדהכי אתא אמר ליה שמואל מאי אמר רב בשליא א"ל הכי אמר רב [ז]אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא שיילינהו שמואל לכל תלמידי דרב ואמרי ליה הכי הדר חזייה לרב יהודה בישות בעא מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי המפלת דמות עורב ושליא מהו אמר ליה אין תולין אלא בדבר שיש במינו שליא קשורה בו מהו אמר ליה דבר שאינו שאלת איתיביה [ח]המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהן בזמן שהשליא קשורה עמהן אין חוששין לולד אחר אין שליא קשורה עמהן חוששין לולד אחר הריני מטיל עליהן חומר אמרה ניהליה: **המפלת עורב ושליא מהו**. מי תלינן שליא בעורב ולא ניחוש לולד אחר או לא תלינן: **שיש במינו**. כגון אדם ובהמה וחיה אבל עוף לא: חומר

תנורי בנות. נערות קטנות עושין תנורין לשחוק: **תחלתו ארבעה**. תנור בן ד' טפחים מקבל טומאה אם נגמרה מלאכתו: **ושיריו ד'**. נטמא תנור גדול וסברו ונשתיירו ד' טפחים עדיין טמא: **ה"ג תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו ושיריו ברובו**. ומקשה בהעור והרוטב רובו דטפח למאי חזי ומשני אמאי שיריו אגדול קאי וה"ק שיריו גדול ברובו ומותבינן בגדול והא קאמר שיריו ד' ומשנינן ההוא בתנור בר ז' דד' הוי רובו והא בתנור בר ט': **בפלוגתא**. כגון הכא דלר"מ לא הוי שיעורא בטפח: **לא אמרו טפח אלא בין תנור ולכותל**. דהתם יותר מטפח עומדת ליקלף מפני שמעבה את התנור מלקרבו לכותל ודוחקת את הכותל הילכך יותר מטפח עומדת לינטל היא אבל לגד הבית אפי' גדולה הרבה יד הוא לתנור: **בדרבנן**. ששיעורו מפורש מן התורה: **דיה לקורה**. לגבי מבוי: **מדרבנן**. כגון מבוי דכל מצותו מדברי סופרים: **כל ג' ימים**. כגון ילדה ולד תחלה ושליא אחריו בתוך ג' ימים: **תולין השליא**. בו ואין חוששין לאחר דתוך הזמן הזה עשויה השליא להתעכב אחר הולד שהיתה ממנו טפי לא ואם זה זכר תשב לזכר בלבד ולא אמרינן שליא אחרת היתה עם ולד זה ונימוח ושליא זו דולד אחר היא דדרך שליא לשהות אחר ולד ג' ימים: **מלאן ואילך חוששין**. שמא ולד אחר היה עמו ונקבה היה ותשב ימי טומאה דנקבה ואי נמי הוי האי ולד נקבה אכתי מהניא ספק דשליא דמנינא ימי טוהר לחומרא שאם תראה ליום פ"א לולד ופסקה עד יום שמיני וראתה לא הוי אומרת יום כנגד יום (דאמר בהדיא) מ) שליא נקבה הואי ומה שראתה ביום פ"א דם טוהר הוה דמשליא מינין והשתא הוא דהוא תחלת נדה והיא נקראת טועה: **בנפלים**. מתעכב: **אם אמרת לשמעתתיה דרב**. בתמיה. כלומר את אתית לפרושי מדידך: **בפירוש**. פירשה רב הכי: **ילדה**. בן קיימא: מ) **בגאלי ואפי'**. שהיה ממהר לבא כמו (לעיל דף יח.) בגאלי לידתי פי' מגרש: **מדויל**. שם מקוס: **בגילא דחיטתא**. כלומר בשאלות מועטות: **מירמי ומידחי**. כלומר להקשותו ולדחותו שלא ידע להשיב: **אלא בדבר של קיימא**. שכיולא בו מתקייים אם היוס[ק] היו חדשיו כלו למעוטי שאם הפילה דבר שאין ראוי לברייתו נשמה כגון ביכין אחד באמצע או גוף אטום מין בהמה וחיה ועוף ואמ"כ הפילה שליא אפי' בתוך ג' חודשיו: **חזייה לרב יהודה בישות**. דשמעה[ר] ולא אמרה ליה: **המפלת עורב ושליא מהו**. מי תלינן שליא בעורב ולא ניחוש לולד אחר או לא תלינן: **שיש במינו**. כגון אדם ובהמה וחיה אבל עוף לא: חומר

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהל' כלים הלכה כ:
נט ב מיי' שם פרק ט"ז הלכה ח:
ס ג מיי' שם פט"ו הל"ח:
סא ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל' יד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף ד:
סב ה מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ז:

תוס' הרא"ש

אבל בקטן תחלתו כל שהוא. ותימה אמאי אמרינן בגדול שתחלתו ד' אפי' פחות מד' יהא תורת קטן עליו שתחלתו טפח ר"ל דגדול ניכר בדפוס שלו שסופו להיות גדול ולא חשיב כלי עד שיהא גבוה ד' דבפחות מכאן אינו מחזיק את חומו: **תחלתו** כל שהוא משתגמר מלאכתו. הגרש"י ובפ"ה דכלים לא תני הכי אלא הכי מיתניא אבל בקטן תחלתו כל שהוא ושיריו ברובו משתגמר מלאכתו ואי זו היא גמר משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא קאי על שיריו ברובו דקטן אין אופין בו סופגנין: **ושיריו** ברובו. פרש"י דפריך בהעור והרוטב רובו דטפח למאי חזי ומשני דאגדול קאי גדול הא אמרינן ושיריו ד' ומשני הא בתנור שבעה דשיריו בארבעה אבל ברובו לא מטמינן ליה דלא חמירי שיריו מתחלתו דהא מתחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור בציר מד'. והא דקתני רובו (בתנור) בתנור ט' אע"ג דבחציו איכא ד' לא מטמינן עד דאיכא רובא. כך פי' בפרק העור והרוטב. ונראה לפרש איפכא דבתנור ט' כי היכי דמחמרינן בתחלתו דמטמא בד' מחמרינן נמי בשיריו ובר שבעה שיריו ברובו ואין זה דוחק אם סופו חמור מתחלתו דכיון שכבר היה כלי בראיות מעט נשאר שם כלי עליו וכיוצא בזה אשכחן בלולב הגזול דגרדומי אזוב כשרין וכן גרדומי ציצית ברישׁ התכלת. ועוד דכי פריך התם רובו דטפח למאי חזי לא קשה ליה אלא משום דהוי יותר מדאי דבר מועט ולא חזי למידי אבל במאי דס"ד דסופו חמור מתחלתו לא קשה ליה ולא מידי ועוד למה לי למנקט תנור בר ט' בתנור בר ח' סגיא אבל אי אמרינן דבר ט' בד' ניחא הא דנקט בר ט' לרבותא אע"ג דד' הוי מיעוטא אפ"ה טמא ובר ז' ברובו אע"ג דלא הוי אלא ג' טפחים וחצי ומשהו טמא: **וכמה** כל שהוא אמרי דבי ר' ינאי טפח. תימה דבפ' מי שמת גבי שייר כל שהוא משמע דכל שהוא ר"ל דוקא כל שהוא וכן פ"ק דקידושין גבי קרקע כל שהוא חייב בפאה ובבכורים ולכתוב עליו פרוזבול ולקנות נכסים שאין עמהן אחריות דמוקי לה במחט ותלו בה מרגניתא וי"ל הא דקרי הכא לטפח כל שהוא משום דמעיקרא תנא שיעורא רבה. וגבי חבית של (שותפין) שיתופי מבואות דאמרינן בפ' חלון צריך שיגביה כל שהוא ומפרש כל שהוא טפח התם נמי קרי ליה כל שהוא משום דבעלמא לא קנה הגבהה פחות מג' טפחים. ומיהו לר"ת דמפרש דכל הגבהה סגיא בטפח קשה ויש לחלק דשמא לגבי קרקע לא קרי כל שהוא אלא אם כן הוי דוקא: **בפלוגתא** לא קא מיירי. אע"ג דבין תנור לכותל מיהא מודה רבי יהודה מ"מ בסתם תנור פליגי: **את** אמרת לשמעתיה דרב. לשון שבח הוא ששבחו ובא זה והזכירו כדאמרינן רבי טרפון שמע ושכח

מסורת הש"ס

א) [ל"ל דתנן], **ב)** כלים פ"ה מ"ל מולין קכד., **ג)** [מולין שם ע"ש עיריוניין יד: וש"נ], **ד)** שבת לב. סוכה ד:, **ה)** [עיריוניין יג:], **ו)** מולין עז:, **ז)** [מולין קכד.], **ח)** דאמר בהדי, **ט)** [ל"ל אחר ד"ה מהדוכן], **י)** [כנ' "היום" מיותר], **כ)** בס"מ טופס: מרכ, **ל)** [אולי ל"ל טפח], **מ)** [מנחות לט.], **נ)** [ועי' היטב תוס' מולין קכד. ד"ה הא בתנורא וכן ברש"י שם], **ס)** [ועי' תוס' ב"ב קנ. ד"ה וכל היכא ועוד שם מ: ד"ה במיטה ועוד קדושין כו. ד"ה קרקע], **ע)** [בס"מ]: שכחת],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תחלתו וכו' ז' ד' הוי כל"ל ואות ו' נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה תחלתו כל שהוא וכו' הוה ליה למינקט בר שמנה ושיריו ברובו ולפרש"י. נ"ב עי' בפ"ה דכלים משנה ז' בפי' הרא"ש ובהגה"ש שם: **ב)** ד"ה המפלת וכו' אלא קיש ליה להש"ס בל"ל:

מוסף רש"י

תנור תחלתו ארבעה. אין תנור פחות מארבעה ואפילו נגמרה מלאכתו, **ושיריו ארבעה.** אם היה גדול ונטמא ונשברו, צריך שלא יהא בו שבר של ד' (חולין קכד.). **במה דברים אמורים.** דתמילתו ד' ושיריו ד', בגדול. התנורים העשויים לאפות ולגלות כדרכן, **אבל בקטן.** שעושין לתיקוקים, **תחלתו כל שהוא** משתגמר מלאכתו. לאחר שנגמר והסיקו אפילו הוא טפח מקבל טומאה (שם). המפלת מין בהמה חיה ועוף. וכגון היא דאמרי (לעיל כא.) כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד (שם עז:). אין חוששין לולד אחר. ואם נפתח הקבר בלא דם דהולי לידה יכיסתא טהורה (שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

רבי עקיבא דורש ומסכים: ילדה ואח"כ הפילה אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששין לולד אחר. לא דמי להאי דאמרינן לקמן ששהה ולד אחר חבירו ג' חדשים דמילתא דלא שכיחא הוא א"נ היכא דילדה ולד קיימא אח"כ אפשר ששוהה ולד אחר חבירו אבל היכא שאחרון נפל אין דרכו להשתהות אחר הראשון: **אין** תולין את השליא אלא בדבר של קיימא. פרש"י שכיוצא בו מתקיים אם היו חדשיו כלו לאפוקי שאם הפילה דבר שאינו לברייתו נשמה כגון אם נברא בירך אחד באמצעו או גוף אטום וחזו ביה ברב יהודה בישות דאמר לעיל שתולין את השליא בולד ולא פי' באיזה ולד תולין כך פ"ה אבל לא רצה לפרש אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל לא בנפל דא"כ הוה מפליג אהא דאמר רב לעיל וגם אהא דבעא מיניה ר' יוסי בן שאול מר' המפלת עורב ושליא מהו דע"כ לא קא מיבעי ליה אלא בדבר שאין במינו שליא אבל במינו שליא פשיטא ליה דתולין וכן הך ברייתא דהמפלת כמין בהמה חיה ועוף ועוד דהו"ל למימר אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל מדקאמר בדבר של קיימא משמע שכיוצא בו מתקיים במקום אחר:

חומר שני ולדות. אם זה זכר חייסינן דלמא נקבה הוה ההוא דשליא ותשב לזכר ולנקבה ולרבנן דאמרי המפלת חיה ועוף אינו ולד ממי חומרא איכא בהאי ולד מחמרינן עלה למימר ליכא שוס ולד ואין לה דם טוהר והיינו חומרא דיליה ומשום שליא מטמינן לה שבועים:

שאני אומר. ולד הוה עם השליא ונימוח שפיר של שליא: **שפיר.** ולד: **ומשמע נימוחה שלייתו של שפיר.** כלומר ושלייתו של זה שלפנינו נימוח וזו אינה שלו הואיל ואינה קשורה בו. קתני מיהא בזמן שקשורה עמהן: **תיובתא.** דרבי דאמר דבר שאינו שאלת: **אחר הולד.** אבל יצתה שליא קודם חושבין לאחר: **הניחא למ"ד כו'.** פלוגתייהו לקמן בפ' בנות כותים (דף לח:): **לסוף ז'.** יום או יומים (ג) בתוך חדש ז' בסופו דחיי: **ואחד נתחלת תשעה.** יום אחד בחדש דהוו להו ל"ג: **אלא למ"ד אינה יולדת למקוטעים היכי משכחת לה.** תרוייהו בחדש השביעי ליכא למימר דחדש כולו האי לא הוי ואם זה לסוף ז' וזה לסוף ט' טפי איכא ואם זה בז' וזה בח' לא חיי ומדקרי להו ולד ולא נפל מכלל דבני קיימא נינהו: **איפוך שמעתא.** דר' יוחנן: **כ"ג לולד.** משכחת לה דאחד נגמרה צורתו לתחלת ז' ואחד לסוף ז' (ד)לכו"ע יולדת לז' יולדת למקוטעין: **האמר מר כו'.** קס"ד בג' חדשים לא משכחת לה אא"כ נתעברה זה אחר זה: **לבית החילון.** לבית אחר שהבית טהור: **אבל.** הן: **אמרו לו למה.** מאי שנא בית ראשון דמטמית ליה אמר להו לפי שאינו הואיל וטלטלוהו נמוק: **מ"ט דר"ש.** נהי דנמוק מ"מ כל גופו של מת כאן הוה וה"ל כרקב וכגלל (ה)[בשר המת שנימוח ונעשה ליחה סרוחה]: **ממין אחר.** אפי' ממין טומאה אם אינה שוה לה בטלה: **אחיכו עליה.** אמרו ליה פשיטא מאי שנא טעמייהו מטעמיה כולה חדא מילתא אמרי: **אפי' כי האי מילתא.** דאתיא לידי חוכא: **לימא איינש.** דלמא מתוך דבריו אמרי ליה טעמא: **ולא לישחוק.** ולימא מסברא ליה: **אם נבלה.** עלמך על ד"ת סופך להתנשא: **ואם זמות.** ושתקת סופך לשוא יד על פה שלא תדע להשיב לשואלין: **מנא פרוד.** כף: **רקב.** רקבובית של מת וזה שיעורו לטמא באהל הלכה למשה מסיני: **ח"א.** אף על גב דרובא רקב אי אפשר למקוס שנפל העפר שלא תהא גרגר של רקב בין שני גרגריס של עפר ובטל הרקב ובליר לו שיעורא דתרוד:

חומר שני ולדות [א]שאני אומר שמא נמוח שפיר של שליא ונמוח שליא של שפיר תיובתא אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל מעשה ותלו את השליא בולד עד עשרה ימים [ב]ולא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ג]מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג ימים אמר ליה רב יוסף עד כ"ד אמרת לן אמר רב אחא בריה דרב עוירא (ד) א"ר יצחק מעשה ונשתהה הולד אחר חבירו ל"ג יום א"ל רב יוסף ל"ד אמרת לן הניחא (ה)למאן דאמר יולדת לתשעה יולדת למקוטעין משכחת לה אחד נגמרה צורתו לסוף שבעה ואחד נגמרה צורתו לתחלת תשעה אלא למ"ד יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין מאי איכא למימר איפוך שמעתתא ל"ג לשליא כ"ג לולד א"ר אבין בר רב אדא אמר רב מנחם איש כפר שערים ואמרי לה בית שערים מעשה ונשתהה ולד אחד אחר חבירו ג' חדשים והרי הם יושבים לפנינו בבית המדרש ומאן נינהו [ו]יהודה וחזקיה בני רבי חייא והא אמר מר אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת אמר אביי טיפה אחת היתה ונתחלקה לשתים [ז]אחד נגמרה צורתו בתחלת ז' ואחד בסוף ט': שליא בבית הבית טמא. תנו רבנן [ח]שליא בבית הבית טמא לא שהשליא ולד אלא שאין שליא שאין ולד עמה דברי רבי מאיר רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון מטהרין אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה שאם הוציאוהו בספל לבית החיצון שהוא טהור אמר להן (ט)אבל ולמה לפי שאינו אמרו לו כשם שאינו בבית החיצון כך אינו בבית הפנימי (י)אמר להן אינו דומה נמוק פעם אחת לנמוק ב' פעמים יתיב רב פפא אחורי דרב ביבי קמיה דרב המנונא ויתיב וקאמר מאי טעמא דרבי שמעון קסבר כל טומאה שנתערב בה ממין אחר בטלה אמר להו רב פפא היינו נמי טעמייהו דרבי יהודה ורבי יוסי אחיכו עליה מאי שנא פשיטא אמר רב פפא אפילו כי הא מילתא לימא איניש ולא נשתוק קמיה רביה משום שנאמר [יא]אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה ואזדא רבי שמעון

פרידה

לטעמיה דתניא [יב]מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהו טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמא דרבי שמעון אמר (ג) רבה אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אי אפשר שלא ירבו שתי פרידות עפר על פרידה אחת של רקב וחסיר ליה ואמינא להו אדרבה א"א שלא ירבו שתי פרידות רקב על

פרידה

לוקה שנטרף במימיו ונתבלבל צורתו לר"ש אף בבית הראשון ומדר"ל נמי יש להוכיח דלא מטמא משום רקב וגלל דא"כ לא הוה מטהרינן משום בלבול אלא ודאי טמא מטעם מת אלא ר"ל אלא בצורתו ואמר אמוראי פליגי עליה בבלבול צורה אך בעי שיהא אלא וא"ת למאי דס"ד דרבי שמעון מטהר אף בבית הפנימי משום בטול משהו היכי קתני בברייתא כשם שאינו בבית החיצון כך אינו בבית הפנימי משום בטול משהו הלא גם לרבי שמעון לא נתבטל כולו בבית הפנימי כמו בבית החיצון אלא דמטהר משום בטול משהו ויש לומר דה"ק כשם שאתה מודה בבית החיצון שנימוק כך יש לטהר בבית הפנימי משום בטול משהו דאין כאן מת אלא ירבו שני פרידי כ"ג (דף נ.) דפריך על המת ועל כזית מן המת נזיר מגלח על המת לא כ"ש ומשני לא נצרכה אלא למת שאין בו כזית בשר ולא נתקשרו אבריו בגידין אמאי לא משני בשליא שאינה מטמא אלא שלא וי"ל דשליא לא מקריא מת א"נ היינו הא דמשני התם:

גלגילון

מסורת הש"ס

(א) כ"ה יח. יבמות מב. [לקמן לח: בכורות כ.], (ב) [לקמן מ. יבמות סה:], (ג) [יבמות סה:], (ד) [מוספתא פ"ד ה"ג ה"ו ע"ש], (ה) [פי' כן הדבר], (ו) [בכורות סג:], (ז) רש"ל, (ח) עי' רש"ל ורש"ל, (ט) [לקמן כט.], (י) [פי' אלא הוא המת שנקרב ועי' בערוך ערך גלל],

תורה אור השלם

1. אם נָבְלָתִּ בְּהִתְנַשֵּׂא וְאִם זָמוֹתָ יָד לְפֶה:

משלי ל לב

הגהות הב"ח

(א) גמ' דרב עוירא אמר ר' יוחנן מעשה: (ב) שם אמר רבא אשכחתינהו: (ג) רש"י ד"ה לסוף ז' יום או יומים בסוף חדש: (ד) תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' ומשני כל מאי טעמא וכו': (ה) בא"ד על כל השפיר ונתבטל כולו:

גליון הש"ם

גמ' אמר להן אינו דומה כו'. לעיל נז ע"ב: רש"י ד"ה כ"ג וכו' דלכולי עלמא כו'. לקמן לח ע"ב: תוס' ד"ה אלא כו' וי"ל כו'. עי' לקמן לח ע"א תוד"ה שיפולא:

מוסף רש"י

חומר שני ולדות. דמשמע שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה ותשב עליו לנקבה, ואפילו בלידה יכשאת טומאה שבועיים כדין נקבה מחמת פסק ולד אחר, וגם חומרו של זה נטיל עליה ונאמר ולד זה משליא זו ולא היה כה ולד אחר וזו אינה ולד ואין לה שום ימי טוהר, והיינו חומר שאם לא נמצא זה עמה קי"ל במסכת נדה (כד:) המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה וונתנין לה מיהא ימי טוהר של זכר, דאין שליא בלא ולד, אבל לזו אין ימי טהרה (חולין עז:). **שמא נמוח שפיר של שליא.** זו וזו היה ולד גמור, ושמא נימוחה שליתה של שפיר זה, ושליא זו לאו שלו היתה (שם). **אינה יולדת למקוטעין.** אלא לתחלה שלמים של שלשים יום (ר"ה יא.). **ואם זמות.** שסתמת פיך מלשאול, לשון זמם, טעמת של לוטעה שתוחכים המוטם בהמה שנסקקים רעים ונוחנים אותה בשפתיה לתופרם יחד ולסוממן, **יד לפה.** סופך שתתן יד לפה כשישאלוך ולא תדע להשיב (ברכות סג:).

תוס' הרא"ש

מ"ש דר' שמעון. ה"ה דה"מ למימר מ"ט דרבנן בבית החיצון אלא משום דר' שמעון איירי בטהרה במתני' אבל רבנן דמתניתין לא איירי לענין טהרה. פרש"י ז"ל מ"ט דר"ש נהי נמי דנימוק מ"מ גופו של מת כאן הוא והו"ל כרקב וכנצל. וקשה לפי' מהא דאמרי' בסמוך ואזדא ר"ש לטעמיה דמטהר מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהו לפי שאי אפשר שלא ירבו שני פרידי עפר על פרידא אחת. (נצל) [של] רקב וחסר ליה. והיכי

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הט"ז סמג לאוין קיא [טוש"ע י"ד סי' קלד ס"ד]:

סד ב ג מיי' שם הי"ד סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלד ס"ד:

סה ד מיי' פ"ג מה' טומאת מת ה"ד:

תוס' הרא"ש (המשך)

מדמי ליה להך דהכא דע"כ לא מטהר ר"ש אלא כמלא תרוד מצומצם דחסר ליה כשרבה שני פרידי עפר על פרידא אחת של רקב אבל בשני תרווידין של רקב לא היה מטהר בשביל עפר כל שהו שנפל לתוכו והכא מי לא עסקינן דאיכא בהאי שפיר כמה זתים דכי מבטלי מי לידה כל שהו ממנו אכתי נשתייר בו כזית נצל ונצל שיעורו בכזית כדאמרינן בנזיר פרק כ"ג ואכתי לא אסיק אדעתיה שיהא הטעם משום ביטול ברוב הילכך נ"ל דאין (למיחוי) [על] השליא לא תורת בשר ולא תורת עצמות ולא תורת נצל דהוא מוהל שקרש כדאמרינן בנזיר אלא מטעם שכל המת שלם ישנו שם מטמין ליה כדאמרינן בנזיר פרק כ"ג דקתני מגלח על המת ועל כזית ממן המת ופריך על כזית ממנו מגלח על כל שכן ומשני לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר או לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין אלמא אע"ג דלא בא לכלל אדם כיון דישנו למת שלם מטמא וכן משמע לקמן בשמעתין דקאמר ריש לקיש שפיר שטרפוהו מימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו וטהור ולית ליה לריש לקיש שיהא בטל ברוב מדמטהר מטעם בלבול צורה אלמא לא מטמי ר"ל מטעם בשר ונצל דאי הוה עליה (דאית ביה) תורת בשר ונצל לא היה טהור בבלבול צורה אלא מטעם מת שלם בעלמא מטמא ומדר"ל נשמע לר' יוחנן דבהא לא פליגי והשתא דמי להך דמלא תרוד רקב דכיון שנתבטל ממנו כל שהוא ואינו מת שלם בצר ליה שיעוריה ור' מאיר פליג עליה בהא דסבר דאינו טהור משום דנתבטל ממנו כל שהו אבל בבית החיצון נימוק כולו או רובו ומתבטל ור' שמעון קמ"ל כמו שיש לטהר בבית החיצון מחמת שנתבטל כולו כך יכול לטהר בבית הפנימי מחמת שנתבטל ממנו משהו: **מלא** תרוד רקב. פרש"י דמשו"ה לא מטמא במגע משום דאין נוגע וחזור ונוגע. וקשה דא"כ באהל המת נמי לא ליטמי למ"ד בהעור והרוטב דאין מאהיל וחזור ומאהיל והתם אמרינן דמלא תרוד מטמא במשא ובאהל אבל לא במגע אלא כך הלכה למשה מסיני:

גלגילון. פירש בערוך[מ] דבר הנגלל עמו: **למעוטי** הרוג. דמחוסר דם והא דאמר עולא בפ׳ כ״ג (מיר נא.) אין רקב למת אלא נבא מן הבשר מן הגידין ומן העצמות א״כ משמע דאין רקב טמא אא״כ בא משלשתן יחד אבל רקב מדם לא בעי מ״מ אם חסר מדמו בשעה שנקבר אין לו דין רקב: **מלא** תרוד ועוד. פ״ה כגון שנקבר בכסותו ואין נראה לרשב״ם דבתחלה מודו כ״ע דדבר אחר נעשה לו גלגילון ונראה לרשב״ם דהכא מיירי בנקבר ערום ודרכן היה לטוח כוכין בסיד ומיד שנתרקב היה התרוד ממנו טמא ואח״כ נפל מן הסיד ונתערבה עם הרקב שכבר היה טמא ומהך לא עביד ליכותא דקמ״ל משום דא״א שלא יהא תרוד מרקב קודם שנתערב בו עפר: **כדי** לפרסמה שפטורה. הא דתנן בפ׳ בהמה המקשה (חולין דף עז.) מבכרת שהפילה שליא יש ליכנה לכלבים התם א״ל פרסום דהכל יודעים שיש ולד בשליא: **משום** בטול ברוב נגעו בה. וא״ת דבכורות פרק הלוקח בהמה (כג.) גבי נבלה בטלה בשחוטה וקאמר אין מטמאה במגע אבל מטמאה במשא דטומאה כמאן דליתא דמיא ופריך מחברת דס דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא משום בטול ברוב אלמא דכמאן דליתיה דמיא ומשני משום דה״ל טומאה קרוחה ופריך הניחא לבר פדא דדריש עד לגר אלא לר׳[ס] דדריש עד לכלב קשיא ואמאי לא מקשה מהך דשפיר דאינו מטמא באהל משום בטול ברוב אלמא כמאן דליתיה דמי והשתא לא מצי לשנויי משום דהוי טומאה קרוחה דאפילו מת קרוח מטמא וי״ל משום דאיכא למדחי דטעמא משום בילבול צורה כדר״ל ולא משום בטול ברוב אי נמי כיון דטעמא דשפיר משום מת אלא אע״ג דטומאה כמאן דליתיה דמי אין להחשיבו אלא כיון שנתבטל ברוב לגמרי:

מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור. וקשה מאי פריך ליה ר׳ יוחנן האמר בשמוה דר׳ יוחנן כר״א ואע״כ ר״ל ניחא טפי דקאי כרבנן דקתני במסכת אהלות וחכמים מטהרים וי״ל דר״י ור״ל אליבא דרבנן פליגי דר״ל סבר לרבנן דמטהרי ברובע ה״נ דמטהרי אפילו בשלא בשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו אבל שלדו קיימת טומאה מדרבי יצחק דאתיא כרבנן דאי כר״א אפי׳ אין שלדו קיימת טמא דהא מטמא ר״א ברובע של אפר וא״ל לר׳[פ] יוחנן מגלן הא דרבנן מטהרו משום בלבול צורה דלמא טעמא דרבנן דבשנשרף אין עוד שם מת עליו אפילו כולו שלם ושלדו קיימת אבל שפיר שם מת עליו וטומאה אי לאו משום דבטל ברוב ומילתא דרבי יצחק לא אתיא כרבנן אלא כר״א דטומאה מת שרוף וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים א״נ קסבר ר׳ יוחנן[פ] דרבנן לא מטהרי אלא ברובע דחסר אבל אם העפר שלם אפי׳ אין שלדו קיימת טמא והשתא אתי שפיר שא״ל לחלק בין שפיר ושליא למת שנשרף ואין שלדו קיימת דשניהם שוין לר״ל ולר׳ יוחנן ובירושלמי איכא שפיר[ע] שנתבלבל צורתו מהו ר׳ יוחנן אמר טמא ר״ל אמר טהור אתיביה ר״ל לר׳ יוחנן מרבי יצחק מגדלאה ומשני דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהורה מפני מה אמרו טמא מפני כבודו פירוש מפני כבודו של מת הוא דלא בטל וזהו כפירוש ראשון דאף בשלדו קיימת טהור דבר תורה וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כר״א מילתא דרבי יצחק והתם מוקי לה כרבנן:

שנשרף

פרידה אחת[א] עפר[ב] (ונפיל) ליה שיעורא אלא אמר רבה היינו טעמא דרבי שמעון סופו כתחלתו מה תחלתו נעשה לו דבר אחר גגגילון אף סופו נעשה לו דבר אחר גגגילון מאי היא דתניא איזהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב[א] נקבר ערום בארון של שיש או ע״ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע״ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב[ב] ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא גופא מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא טמא ור׳ שמעון מטהר[ג] מלא תרוד רקב שנתפזר בבית הבית טמא ורבי שמעון מטהר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמרי רבנן משום דמכניף אבל נתפזר אימא מודו לו לרבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל ואי אשמעינן בהא בהא אמר רבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל אבל בהא אימא מודה להו לרבנן צריכא[ד] תניא אידך[ד] מלא תרוד ועוד עפר בית הקברות טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמייהו דרבנן לפי שא״א למלא תרוד ועוד עפר בית הקברות שאין בו מלא תרוד רקב השתא דאמרת טעמא דרבי שמעון משום סופו כתחלתו גבי שליא מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה[ו] ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי שמעון ור״א בן יעקב אמרו דבר אחד רבי שמעון הא דאמרן רבי אליעזר[ז] דתניא[ח] רבי אליעזר בן יעקב אומר[ה] בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה[ט] ותני רבי חייא עלה[י] אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומאחר שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר[כ] כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא ואמאי תני רבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה א״ר אמי אמר רבי יוחנן ומודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה אמר ההוא סבא לרבי אמי אסברא לך טעמא דרבי יוחנן דאמר קרא[1] אשה כי תזריע וילדה זכר וגו׳[2] אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה טמאה לידה ריש לקיש אמר[ח] שפיר שטרפוהו במימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש[ט] מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר ר׳ יצחק מגדלאה ואמרי לה א״ר יצחק מגדלאה א״ר שבתאי[מ] מת שנשרף ושלדו קיימת טמא מעשה היה וטמאו לו פתחים גדולים וטהרו

פרידה. גרגיר: **סופו.** של רקב כתחלתו: **מה תחלתו.** כשנקבר אם יש דבר הראוי לירקב ולעשות רקב[נ] של מת: **גגגילון.** שאותו דבר אחר מבטלו אף סופו לאחר שנעשה רקב כשנקבר כהלכתו ד״א המתערבת בו מבטלו ולשון גגגילון דבר העומד כנגדו לבטלו ולקלקלו. ולקמן פריך הואיל וטעמא דר״ש ברקב כדאמר השתא גבי שליא דליכא למימר הכי מ״ט: **מאי היא.** דאמר תחלתו ד״א נעשה לו גגגילון: **שאין לו רקב.** שאין רקב שלו מטמא: **ערום בארון של שיש או ע״ג רצפה של אבנים.** דהשתא אין תערובת ברקבוביתו: **נקבר בכסותו.** דליכא רקבוביתא אפילו ערוס בארון של עץ דליכא רקבוביתא: **או ע״ג רצפה של לבנים.** שעפרן נמחה: **שאין לו רקב.** מפני דבר אחר המעורב בו: **נאפוקי הרוג דלא.** לפי שיצא דמו וחסר וקיימא לן במס׳ נזיר (דף נא.) מת שחסר אין לו רקב: **שנתפזר בתוך הבית [הביתים] טמא.** משום אהל: **דאין מאהיל וחוזר ומאהיל.** גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושני אהלות הן ואין מצטרפין: **מלא תרוד ועוד.** יותר ממלא תרוד עפר בית הקברות. ל״א[ס] רקב ממש של מת אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש ויש כאן מלא תרוד ועוד מאותו עפר דהוו מעורבין רקב ועפר: **בטל ברוב.** שדם הלידה נתרבה על מיחוי הולד ומבטלו: **אמרו דבר אחד.** ולקמן מוקמינן דר״א בן יעקב משום בטול ברוב: **בהמה גסה.** שלא היה לה ולד מעולם: **תקבר.** החררה שהוא מיחוי של בכור: **ופטורה מן הבכורה.** שאם תלד עוד אין ולדה נבכר: **אינה מטמאה.** אותה חררה: **ומאחר דאינה מטמאה.** אלמא לא חיישינן לולד אמאי תקבר: ומשני **כדי לפרסמה.** שנפטרה מן הבכורה שידעו הכל שזה פטר רחם: ופרכינן מדפטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא היא אמאי אינה מטמאה: **בטול ברוב.** מיחוי הנפל בטל בדם: **ומודה ר״ש.** במתני׳ בשליא אע״ג שהבית טהור אמו טמאה לידה: **כעין שהזריעה.** כלומר דנימוח כזרע: **שטרפוהו.** כמו (חולין סד.) ביליס טרופות בקערה. שמחקוהו ובלבלוהו: **במימיו.** שהדיחוהו בהן. ל״נ במי[ע] הלידה והטיוף שיולא עמו: **שנתבלבלה.** נמחק כולו כמו שרוף שנתפזר ואין שלדו קיימת: **ושלדו קיימת.** גופו קיים שלא נתפזר האפר ועדיין נראה כשלם: **פתחים גדולים.** של ארבעה טפחים: וטהרו

מסורת הש״ס

סו א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מת ה״ד [ופ״ז מהל׳ מירות ה״ב]:
סז ג מיי׳ שם פ״ד ה״י:
סח ד מיי׳ שם פ״ג ה״ח:
סט ה מיי׳ פ״ד מה׳ בכורות הי״ב ועי׳ כ״מ שמג עשין ריא טוש״ע י״ד סי׳ שטו ס״ז:
ע ו מיי׳ פ״א מה׳ שאר אבות הטומאה הט״ו:
עא ז מיי׳ פ״ד מה׳ בכורות הי״א שמג עשין ריא טוש״ע י״ד סי׳ שטו ס״ז:
עב ח ט י מיי׳ פ״ג מה׳ טומאת מת ס״ע:

תוס׳ הרא״ש

מלא תרוד ועוד רקב עפר בית הקברות פרש״י כגון שנקבר בכסותו ול״נ דהא משמע לע״י דב״ע מודו שתחלתו ד״א נעשה לו גלגילון וכדאמרינן בנזיר פרק כ״ג אלא מיירי שנקבר ערום בארון של שיש או בארון טוח בסיד שהמת נעשה רקב קודם שנרקב הקבר ומיהו לבסוף נרקב ונתערב בו ורבנן לטעמייהו דלא בעינן סופו ור״ש לטעמיה דאמר סופו כתחלתו: **ר׳ שמעון** ור׳ אליעזר בן יעקב אמרו דבר אחד. היינו ד״א שמתבטל ברוב מיד בלא הוצאת ספל לבית חיצון: וכי מאחר דלא מטמאה כו׳ ותימה כי הוי ולד נמי תיקשי ליה אמאי תקבר דסמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא כדאיתא פרק בהמה המקשה וי״ל דלאלומי פירכיה נקט הכי: **כדי** לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה. והא דתנן פרק בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ולא אמרינן תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה וי״ל דבשליא אין צריך פרסום דהכל יודעים שאין שליא בלא וולד: **בעין** שהזריעה כו׳ אליבא דר״ש הוא דבע״ר האי טעמא אבל רבנן דאפילו באהל נמי מטמא משום דאינו נימוח בשעת לידה לא צריך האי טעמא וכן מוכח לקמן בריש יוצא דופן: מת שנתבלבלה צורתו מנא לן דטהור. ותימה מאי (קאמר ניחא ליה לר׳) [פריך ליה ר׳] יוחנן אדרבה לר״ל ניחא טפי דקאי כרבנן ור׳ יוחנן כר׳ אליעזר דאמר בסמוך וי״ל דהא דקאמר לקמן דר׳ יוחנן כר׳ אליעזר לאו דוקא כר׳ אליעזר אלא משום דר׳ אליעזר מטמא באפר שרופין נקט ר׳ אליעזר ש״מ דלא חייש לבלבול צורה ואפילו רבנן דמטהרי משום דבעינן שיהא שם שלם אפרו של מת אבל לבילבול צורה לא חיישי ור״ל סבר טעמא דרבנן משום בלבול צורה ואפילו יש שם כל אפרו של מת ודייק מדר׳ שבתאי והאי דנקט רובע משום רבות׳ כלומר לאו למימרא דרבנן דפליגי עליה דר״א מטמאין ביותר מרובע אע״ג דליכא מת שלם דרבנן מת שלם בעינן והא דנקט רובע משום רבותא דר׳ אליעזר נקטיה:

תורה אור השלם

1. דִּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטֻמְּאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ פרידה אחת של עפר: (ב) רש״י ד״ה מה מתלתו וכו׳ ולעשות רקב נעשה לו לרקב של מת:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה מת שנתבלבלה כו׳ דרבנן לא מטהרי כו׳. עי׳ כר״ש פ״ג דאהלות מ״ח:

מוסף רש״י

נקבר בכסותו. אפילו בארון של שיש אין לו תורת רקב, לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובת, ואנו אין אנו אלכה למשה מסיני שיהא רקב טמטא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובת, וכן אם נקבר. בארון של עץ. ואפילו ערום, או על גבי רצפה של לבנים. הואיל והאהלן של עץ והתכן של לבנים עשוין לירקב, נעשין לו תערובת ואין לו תורת רקב (נזיר נא.). **הרי זו תקבר.** החררה, דאטורה בהגאה, דשמא ולד זכר היה שנימוק וקדום בכורה ביציאתו (בכורות כא:). **אינה** מטמאה לא במגע ולא במשא. כגילה, דשמא מ״ד משום דלא חיישינן שמא ולד היה שנימוק, ופרכינן אמאי תקבר. ומשני **כדי לפרסמה.** לאם שפטורה מן הבכורה, דמדקברינן לחררה מחזקינן ליה כולד (שם). וקפריך כיון דפטורא ליה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא. ואמאי אינה מטמאה (שם כב.). **משום ביטול ברוב.** לחי אינה מטמאה שבטל הבשר ברוב דם וגנוזים שיולאין עמו, נגעו בה. הא דאמרן דלא מטמא במגע משום ביטול ברוב (שם). **כעין** שהזריעה. כגון נימוק הולד כדאמר (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו׳ ר״ש אומר הולד נימוק, ואמר בגמרא מודה ר״ש שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא (לקמן מ.).

מסורת הש״ס

(מ) [נ״ל ונפיק], (נ) מזר נא. [ותוספתא דאהלות ה״ג ה״ב], (ס) [אהלות פ״ג מ״ב], (ע) [נ״ל תנן ריש פ״ז], (פ) אהלות פ״ב מ״ב ועי׳ רש״ל, (צ) [בכורות כב.], (ק) [נ״ל דתנן], (ר) בכורות כא.; (ש) סס, (ת) [לקמן מ.], (א) [נ״ל נא.], (ב) כס״ל: דמי, (ג) [נערך בגגל מ״ן], (ד) [נ״ל לר׳ יוחנן], (ה) נ״ל י״ר, (ו) ס״א שנתקלקל,

וטהרו לו פתחים קטנים. הפתוחים מתרנעה כשאר מתים שלמים שהגדולים מגילין על הקטנים דקיי"ל מת פתחו בתרנעה אם הוא בבית כל הפתחים טמאים ואם פתח פתוח מתרנעה טהור והני מילי להגיל את שאר פתחים אבל להוציא הא אמרי' פותח טפח מוציא הטומאה לגד שני והכי אמרי' במס' אהלות (פ"ג מ"ו) המת פתחו בתרנעה בד"א להגיל את הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח: **ר' יוחנן.** דפליג עליה דריש לקיש דבעי למימר דמת שנתבלבלה צורתו טמא דאמר כמאן כר' אליעזר: **ברובע.** רובע הקב: **קטבלא.** עור שלוק וקשה ואינה נשרפת עם המת: **אפודרא.** אבן שיש. ותרוייהו כגון שעשויות בית קיבול ומחיצות שאין העפר יכול להתפזר: **דאיחרך איחרוכי.** המת ולא נעשה אפר: **אין נוהגין בה ימי טוהר.** דלא"ג דפשיטא לן דולד הוא: **אימר הרחיקה לידתה.** הרי כמה ימים שיצא רוב הולד לאבריס וכבר עברו ימי טוהר שלה ולא ידעינן מאימת נמני: **ניפני ולנדה.** שכל דמיס שתראה יהיו טמאים שלא יהיו לה ימי טוהר והכי איבעי ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה כלומר שבועיים לנקבה מטמאה בלא שום ראייה דדלמא נקבה הואי ואינו יכול לראות ולא הרוב כמה ימים שהתחילה לילד ויצא הרוב והיינו לנדה. ולקמן בהאי פירקא (דף ג.) מפרש למה הוזכר זכר שאם תראה לסוף ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד יום מ"ח: **הוה אמינא מביאה קרבן ואינו נאכל.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליה לה אימר הרחיקה לידתה: **ויפן יד.** אלמא לידת יד קרויה לידה: **והא קרא קאמר.** רב הונא אלמא לידה דאורייתא קרי ליה: **מתני' לזכר ולנקבה.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליה לה אימר הרחיקה לידתה: **ויפן יד.** אלמא לידת יד קרויה לידה: **והא קרא קאמר.** רב הונא אלמא לידה דאורייתא קרי ליה: **מתני' לזכר ולנקבה.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליה לה אימר הרחיקה לידתה: **תשב לנקבה בלבד.** אפי' הוי טומטום שזכר בתר נקבות אזלינן דכל ימי זכר בין לטומאה בין לטהרה מובלעים תוך של נקבה: **מסורס.** דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמו[1] סרס המקרא ודרשהו: **גמ' איצטריך.** אע"ג דטומטום לחודיה מספקינן בזכר ובנקבה היכא דאיתיליד זכר בהדיה נימא זכר הוא דמוכחא מילתא דהיא הזריעה תחילה קמ"ל: **לוכן.** דומה לקרי: **אודם.** דומה לדם נדות: **אין חייבין על ביאת מקדש.** דלמא טהור הוא וקמייתי חולין בעזרה דאין זכר מטמא באודם ואין נקבה מטמאה בלובן: **ואין שורפין עליהם תרומה.** אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין: **ראו אודם ולובן ראחד.** דממ"נ טמא אפ"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטורי מקרבן כדמפרש טעמא: תשלחו

שנשרף על גבי קטבלא. פי' עור שלוק היה בעור דפוס של אדם ולורתו דכי נמי נשרף עליו לורתו וחתוך אבריס מיכריס: **אמר** רב נחמן אמר רב טומטום **ואנדרוגינום בו'.** קסבר רב דאנדרוגינוס ספק זכר ספק נקבה הוא דאי בריה הוא לא יטמא לא בלובן ולא בדם אודם אלא ודאי סבר ספקא הוא והא דפסיק רב בפרק העגל (יבמות דף פג.) כר' יוסי דאנדרוגינוס לא כר' יוסי דתני' דהתם דאמר מאכיל בחזה ושוק דזכר ודאי הוי אלא כרבי יוסי דבריתא דקאמר התם אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם איש הוא הכריעו חכמים אם אשה הוא אבל אם הכריעו חכמים אינו כן אלא אם איש הוא אם אשה הוא אבל אם הכריעו חכמים אינו כן אלא אם אשה הוא ודאי אם איש הוא ודאי אם אשה הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בפ' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס ופ' בתרא דיומא גבי כוי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציהוב שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטורו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשיריי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאורויי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולן שוין וגבי שמא גליא אם הוא זכר אם נקבה וי"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מינייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מינייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן נמי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן

אם זכר אם נקבה ופשיט התם דהילכתא כר' יוסי באנדרוגינוס והרכבה ומסתמא פסק כר' יוסי דברייתא דחשיבא ליה עיקר וי"ל דהא דקאמר התם ר' יוסי דאנדרוגינוס בריה הוא לא שיהא בריה בפני עצמו לא זכר ולא נקבה דא"כ מאי לא הכריעו בו חכמים אלא ודאי ספיקא בעלמא הוא והא דקאמר התם רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות שנאמר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזהו זכר שיש לו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס לא בשביל דחשיב ליה זכר ודאי אלא גזירת הכתוב הוא. וכן בפ' אותו ואת בנו דקאמר ר' יוסי כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם חיה אם בהמה. ההיא בריה הוי נמי ספיקא מדקאמר בפ' כסוי הדם כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי בריה ממש קאמר שאינו לא חיה ולא בהמה א"כ לא שייך ביה כסוי אלא ודאי ספיקא הוי וכן מוכח לשון הכריעו אבל בריה דפ' בתרא דיומא הוי בריה ממש דקאמר התם כל חלב לרבות כוי ופריך כוי

מסורת הש"ם

[1] אהלות פ"ב מ"ב, [2] [נעיל יח. כד.], [3] [לקמן כט.], [4] [ב"ב קכז.], [5] [בכורות מז:], [6] בכרכות ס. ע"ש [נעיל כה: לקמן נא. ע"ש], [7] [ב"ב קיט:], [8] [ב"מ ו: ז.], [9] [לף יט.],

תורה אור השלם

1. וַיְהִי בִלְדָתָהּ וַיִּתֵּן יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה:
בראשית לח כח
2. מִזְבָּר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלְּחוּ אֶל מְחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יִטַּמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:
במדבר ה ג

הגהות הב"ח

(א) תד"ה אמר וכו' דכוי בריה הוי ההיא בריי הוי: (ב) ד"ה שנאמר וכו' זכר הוא ובא למעוטי:

מוסף רש"י

יד חתוכה. ממוקכת בעוקתה בחיתוך אצבעות (לעיל יח.). **אמו טמאה לידה.** ותשב תומר זכר לימי טוהר ותומר נקבה לענין טומאה, דמתוקנין לה בלילה ותלתא ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה, דלמרינן הלך אחר הרוב ורוב נשים ולד מעלין ילדן אלא שימוק (שם). **ואין חרשיין שמא מגוף אטום באו.** לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו אלא בולד, דדילמא מגוף אטום הוא ולד, ולקמן בהמפלת (כד.) אלינו ולד (שם). **המפלת ואין ידוע מה הפילה.** אם זכר אם נקבה, אבל יודעת היא שהוא ולד, **תשב לזכר ולנקבה.** ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה (לקמן כט.). **המפלת טומטום.** וכל זמן שלא נקרע מספקינן ליה בזכר ובנקבה, **ואנדרוגינוס.** שיש לו זכרות ונקבות, **תשב לזכר ולנקבה.** ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה, שתמצא שבועיים משעת לידה אפילו אם לא תראה דם, ומשבועיים ואילך תשב על דמי טהרה אם תראה דם עד ארבעים לילדה, דהייט ל"ג ימי טוהר דזכר מסר ז' ימים שמעתה שבועיים לטומאה מספק (רשב"ם ב"ב קכז.). **יצא כדרכו.** לאפוקי היכא דיצא לדרך מרגלותיו, דודאי לא תשיב ילוד עד יליאת רובו (בכורות מו:). **עד שיצא רוב ראשו.** מי שיצא רוב לאשו הוי ילוד, דאפילו אחזיו ולא נולד עד לאחר ק' ימים (בב"מ: עד למחר) תשיב ילוד מיום לאשון ותשיבנו לה ימי טומאה וטהרה מיום לאשון (שם).

תום' הרא"ש

אנדרוגינום וזכר מיבעיא איצטריך סד"א כו'. והאי טעמא לא שייך אלא בטומטום ונקט אנדרוגינוס אטו טומטום; **קמ"ל** שניהם הזריעו בבת אחת. אע"ג דהך מילתא שמעינן כבר לעיל ממתניתין דסנדל האיכא לעיל שינויא אחרינא שאם תלד נקבה קודם שקיעת החמה כו' דמנינן תחלת נדה מן הראשון ותחלת נדה מן האחרון; **ראו** לובן ואודם כאחת כו'. וסבירא ליה דספק זכר ספק נקבה הוי הלכך שורפין עליו את התרומה דממה נפשך טמא ודאי אבל אי בריה הוי אינו מטמא לא בלובן ולא באודם ותימה דבפ' הערל משמ' דסבר רב דבריה הוי דתנן התם ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה וקאמר רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו [חכמים]

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הל"ט:
עד ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ח סמג לאוין קיח טור"ד סי' קלד ועי' במ"מ:
עה ג מיי' פ הל"ט סמג שם
טוש"ע שם סעי' ט וע' במ"מ הל"ח שהגיה להרמב"ם בל"ע שלא הביא דין דהרמיקה לידתה:
עו ד מיי' פ"ח מהל' מחוסרי כפרה הל' ו ז:
עז ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ז ופ"ג מהל' מטמאי משכב הל"ט] סמג לאוין קיח טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' יא:
עח ו ז מיי' שם הל"ז:
עט ח מיי' שם פ"ח הל"ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:
פ ט מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' י:
פא י כ מיי' פ"ח מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ז:

פירוש רב האי גאון

פרחתו. פי' מלא בלשון מקרא ופרחת בלשון חכמים:

תום' הרא"ש (המשך)

ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא. ומשני קסבר האי תנא כוי בריה בפני עצמו הוא. וכן בפ"ק דחגיגה דקאמר כל זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס וקאמר בשלמא אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא אלא טומטום ספיקא הוי מכלל דבריה דקאמ' בריה ממש ולא כמו בריה דר' יוסי. ומיהו בתוספתא דמס' ביכורים משמע דר' יוסי סבר דאנדרוגינוס הוי בריה ממש דקתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לאו ספקא הוא וי"ל דלעולם ספיקא הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו; **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בפ' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס ופ' בתרא דיומא גבי כוי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציהוב שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטורו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשיריי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאורויי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולן שוין וגבי שמא גליא אם הוא זכר אם נקבה וי"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מינייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מינייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן נמי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן

מיכריס: **אמר** רב נחמן אמר רב טומטום **ואנדרוגינום בו'.** קסבר רב דאנדרוגינוס ספק זכר ספק נקבה הוא דאי בריה הוא לא יטמא לא בלובן ולא בדם אודם אלא ודאי סבר ספקא הוא והא דפסיק רב בפרק העגל (יבמות דף פג.) כר' יוסי דאנדרוגינוס לא כר' יוסי דתני' דהתם דאמר מאכיל בחזה ושוק דזכר ודאי הוי אלא כרבי יוסי דבריתא דקאמר התם אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם איש הוא הכריעו חכמים אם אשה הוא אבל אם הכריעו חכמים אינו כן אלא אם איש הוא ודאי אם אשה הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה. תימה בשלמא טומטום איצטריך למעוטי כיון שיש טומטום שהוא זכר ויש טומטום שהוא נקבה ופטרו הכתוב כל זמן שהוא ספק כדממעטי[2] במעשר בהמה בקפץ אחד מן המנוין לתוכו עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק ועיל[3] גבי ספק בהרת קדמה לשער לבן דדריש לה מקראי בשלהי נזיר (דף סה:) אבל אנדרוגינוס למה צריך למעוטי כיון דסבר רב דספק הוי

שורפין עליהם תרומה. אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין: **ראו אודם ולובן ראחד.** דממ"נ טמא אפ"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטורי מקרבן כדמפרש טעמא: תשלחו

דכתיב גבי עולה ולהכי פריך איצטריך קרא למעוטי ספקא דכיון דקמי שמיא גליא אם נקבה הוי אמאי צריך למעוטי ואם זכר הוא[4] בא למעוטי משום דמשונה משאר זכריס א"כ ש"מ דזכר הוא ולא ספק אבל הכא דכתיב מזכר ועד נקבה איכא למימר דממעט לה מטעם שהוא משונה והוי ספק משום דלא ידענא אי מזכר ממעט ליה והוי זכר או מנקבה ממעט ליה והוי נקבה ונראה לומר דתרי מיעוטי אינהו דהוי מצי למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה ועד אדם ואתא חד לאנדרוגינוס וחד לטומטוס אי נמי מההיא מיעוטא דממעטינן אנדרוגינוס ממעטינן נמי טומטוס ולא נימא דתרי מיעוטי אינהו ואי מזכר ממעטינן להו איצטריך למכתב נקבה דלא נימא זכר למעוטי נקבה אתא או איפכא:

---

[5] [ב"ב קכז.], [6] בכורות מו:], [7] בכרכות ס. ע"ש [נעיל כה: לקמן נא. ע"ש], [8] [ב"ב קיט:], [9] [ב"מ ו: ז.], [10] [לף יט.].